

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з наукової та педагогічної роботи
доцент _____ І.В. Геруш
“ 28 ” _____ 2020 р.

ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА
(СИЛАБУС)

з вивчення навчальної дисципліни

«КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ТА ОПЕРАТИВНА ХІРУРГІЯ»

Галузь знань 22 Охорона здоров'я
(код і назва галузі знань)

Спеціальність 221 Стоматологія
(код і назва спеціальності)

Освітній ступінь магістр
(магістр, бакалавр, молодший бакалавр)

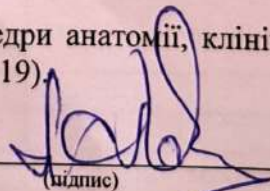
Курс навчання 2

Форма навчання денна
(денна, заочна, дистанційна)

Кафедра анатомії, клінічної анатомії та оперативної хірургії
(назва кафедри)

Схвалено на методичній нараді кафедри анатомії, клінічної анатомії та оперативної хірургії «16» червня 2020 року (протокол № 19).

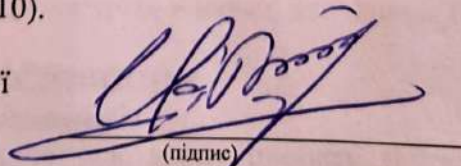
Завідувач кафедри, професор


(підпис)

(О.М.Слободян)

Схвалено предметною методичною комісією з медико-біологічних дисциплін «16» червня 2020 року (протокол № 10).

Голова предметної методичної комісії, професор


(підпис)

(В.В.Кривецький)

Чернівці – 2020

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	анатомії, клінічної анатомії та оперативної хірургії
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Слободян Олександр Миколайович – завідувач кафедри, доктор медичних наук, професор, slobodjanaleksandr@bsmu.edu.ua ; Проняєв Дмитро Володимирович – доцент, кандидат медичних наук, доцент, proniaiev@bsmu.edu.ua ; Товкач Юрій Васильович – доцент, кандидат медичних наук, доцент, baza@bsmu.edu.ua ; Кашперук-Карпюк Інна Сергіївна – доцент, кандидат медичних наук, kashperuk.inna@bsmu.edu.ua ; Лаврів Леся Петрівна – старший викладач, кандидат медичних наук, lesia.lavriv@bsmu.edu.ua ; Швець Наталія Валентинівна – асистент, кандидат медичних наук, nata252@bsmu.edu.ua ; Проданчук Анна Іванівна – асистент, кандидат медичних наук, prodanchukanna@gmail.com ; Кривецький Ігор Вікторович – асистент, кандидат медичних наук, igorkryvetsky@bsmu.edu.ua
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/anatomiyi-topografichnoyi-anatomiyi-ta-operativnoyi-hirurgiyi/
Веб-сайт кафедри	http://ohta.bsmu.edu.ua/
E-mail	top_anatomy@bsmu.edu.ua
Адреса	м. Чернівці, вул. Ризька, 1
Контактний телефон	+38 (050) 507-53-20

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	нормативна
Кількість кредитів	3
Загальна кількість годин	90
Лекції	10
Практичні заняття	30
Самостійна робота	50
Вид заключного контролю	підсумковий модульний контроль

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Клінічна анатомія та оперативна хірургія – наука, яка вивчає будову окремих ділянок тіла людини.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu-u-vdnzu-bukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);

- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukciya-shhodo-ocziynyvannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyacziyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);
- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);
- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);
- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);
- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркового дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyz_vybirkovi_dyscypliny_2020.pdf);
- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovir-dodatok.doc>).

4.2. Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3. Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.4. Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних (семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролі) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.5. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачам вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті вивчення навчальної дисципліни
анатомія людини;	хірургія;

медична біологія;	хірургічна стоматології;
гістологія, цитологія та ембріологія;	терапевтична стоматології;
фізіологія;	дитяча хірургічна стоматологія;
патоморфологія;	дитяча терапевтична стоматологія
патофізіологія;	анестезіологія та інтенсивна терапія
пропедевтика внутрішньої медицини	нейрохірургія

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

6.1. Мета викладання навчальної дисципліни – надання майбутнім лікарям конкретних знань з будови тіла людини, які становлять основу для правильної постановки діагнозу і вибору оптимального методу лікування, створення у студентів навиків топографо-анатомічного обґрунтування оперативних доступів та прийомів, а також засвоєння ними техніки цих втручань, вивчення порівняльно-вікових особливостей організму.

6.2. Завдання: забезпечити засвоєння студентом комплексу знань та отримати практичні навички з метою формування професійного вміння для діагностики і надання медичної допомоги при певних патологічних станах.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

7.1. інтегральні: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

7.2. загальні:

ЗК 1 - Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК 2 - Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК 3 - Здатність застосовувати знання у практичній діяльності;

ЗК 6 - Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;

ЗК 7 - Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

7.3. спеціальні (фахові, предметні):

СК 1 - спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані;

СК 2 - спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень;

СК 8 - спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції;

СК 11 - спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги.

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

8.1. Знати: голотопію, скелетотопію, синтопію, кровопостачання, іннервацію та лімфовідтік органів, індивідуальні і вікові анатомічні мінливості органів і систем, значення цих даних для практичної хірургії; деякі мікроскопічні подробиці будови органів, зокрема, гістотопографію судинних та нервових утворень; принципи оперативних втручань в різних ділянках тіла людини; питання реакції організму на оперативне втручання для обґрунтування техніки сучасних операцій.

8.2. Уміти: виконувати пошарове препарування ділянок, проводити основні оперативні доступи і оперативні прийоми, оголення судинно-нервових пучків.

8.3. Демонструвати:

ПРН 1 - Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми; за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання;

ПРН 19 - Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності;

ПРН 23 - Виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу.

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ЄКТС) – 1 модуль «Клінічна анатомія і оперативна хірургія голови та шиї», який складається з трьох змістових модулів.

Змістовий модуль 1.

Вступ у клінічну анатомія та оперативну хірургію

Тема 1. Предмет клінічної анатомії та оперативної хірургії. Хірургічний інструментарій. Визначення і завдання клінічної анатомії та оперативної хірургії. Алгоритми характеристик органа, ділянки, клітковинного простору, операції. Класифікація хірургічних інструментів. Види інструментів для роз'єднання та проколювання тканин: скальпелів, медичних ножів, ножиць, пилок. Види інструментів для фіксації, відведення та зондування тканин і органів: пінцетів, хірургічних гачків, дзеркал, ранорозширювачів. Види інструментів для зупинки кровотечі та кровообігу. Види інструментів для з'єднання тканин. Інструменти для виконання спеціальних оперативних прийомів на окремих органах. Правила користування хірургічними інструментами: положення в руці, подача, техніка маніпуляцій. Класифікація та характеристики шовного матеріалу. Види зшивальної апаратури.

Тема 2. Первинна хірургічна техніка. Принципи оперативної хірургії (анатомічна доступність, технічна можливість, технічне забезпечення та фізіологічна дозволенисть операції). Етапи хірургічних втручань (операційний доступ, хірургічний прийом, вихід з операції). Класифікація хірургічних операцій: екстрені, невідкладні та планові, криваві та безкровні, малі та великі, радикальні та паліативні, одно-, дво- та багатоетапні, первинні, вторинні та повторні, лікувальні та діагностичні. Класифікація операцій за видом хірургічного втручання та найменуванням органа. Принципи роз'єднання шкіри, фасцій, м'язів, окістя. Методи припинення кровотеч. Загальні принципи хірургічної обробки ран. Принципи з'єднання тканин. Основні види та характеристики шкірних хірургічних швів. Венесекція, венепункція, катетеризація вен.

Змістовий модуль 2.

Клінічна анатомія і оперативна хірургія голови

Тема 3. Клінічна анатомія та оперативна хірургія мозкового відділу голови. Антротомія. Межі та ділянки голови. Основні типи, розміри та індекси голови. Ділянки мозкового відділу голови. Лобово-тім'яно-потилична ділянка: особливості будови шкіри, підшкірної жирової клітковини, апоневротичного шолома, підапоневротичної та підокісної жирової клітковини, кісток склепіння черепа. Судини та нерви лобово-тім'яно-потиличної ділянки. Три яруси відтоку венозної крові. Пошарова топографія скроневої ділянки, її фасції, м'язи, клітковинні простори, судини та нерви. Поверхнева, глибока та міжапоневротична флегмони скроневої ділянки. Соскоподібна ділянка, межі трепанаційного трикутника Шипо, суміжні структури. Антротомія: показання, техніка виконання, можливі помилки.

Тема 4. Клінічна анатомія та оперативна хірургія порожнини черепа. Схема краніоцеребральної топографії. Трепанація черепа. Хірургічна обробка черепно-мозкових ран. Структури, відростки та пазухи твердої мозкової оболони. Павутинна та м'яка оболони. Міжоболонкові простори. Внутрішня основа черепа. Черепні ямки. Типові місця переломів кісток основи черепа. Слабкі місця основи черепа. Артеріальне коло великого мозку. Топографія черепних нервів та шлуночків мозку. Схема краніоцеребральної топографії. Проникні та непроникні поранення голови. Хірургічна обробка ран мозкового відділу голови. Методи припинення кровотеч з дилатованих вен та венозних пазух. Способи

закриття кісткового дефекту. Кістково-пластична (за Вагнером-Вольфом і Олівекроном) та декомпресійна трепанації черепа. Внутрішньочерепні крововиливи (гематоми).

Тема 5. Клінічна анатомія та оперативна хірургія передньої ділянки лица і приносних пазух. Очноямкова, носова та ротова ділянки лица. Власна фасція очної ямки, очних м'язів, очного яблука. Повікові клітковинні щілини. Клітковина іклової ямки. Поверхнева фасція передньої ділянки лица. Приносні пазухи. Пункція та трепанація верхньощелепної пазухи. Трепанація лобової пазухи. Хірургічна обробка ран лица. Розкриття та дренивання абсцесів і флегмон ділянки очної ямки.

Тема 6. Основи пластичної хірургії. Оперативна хірургія передньої ділянки лица. Ринопластика. Операції, що змінюють профіль, довжину, ширину та положення носа. Операції, що відновлюють часткові дефекти носа. Повне відновлення зовнішнього носа. Види шкірної пластики: пластика місцевими тканинами (за Лімбергом), пластика шкірним клаптом на живильній ніжці (італійський спосіб, за Філатовим, за Балонем), пластика вільними тканинами (методи Тріша, Джанелідзе, Яновича-Чайковського-Девіса).

Тема 7. Клінічна анатомія та оперативна хірургія бокової (щічної, жувальної, глибокої) ділянки лица. Щічна ділянка. Жирове тіло щоки. Привушно-жувальна ділянка. Привушна залоза: топографія, поширення гнійних процесів. Велика гусяча лапка. Глибока ділянка лица, міжфасціальні проміжки. Власна фасція бокової ділянки лица, привушно-жувальна фасція. Щічно-глоткова фасція. Глибокий листок власної фасції лица або міжкрилоподібна фасція. Скренево-крилоподібна щілина, міжкрилоподібна щілина. Защелепна ямка, жувальний клітковинний простір, клітковинний простір привушно-жувальної залози. Жувально-щелепна щілина (піджувальний простір). Міжщелепний, крилоподібно-щелепний, надкрилоподібний простори. Міжм'язовий клітковинний простір щоки. Заглотковий і бічні навкологлоткові простори. Поза- та внутрішньоротові розрізи при абсцесах та флегмонах виличної та щічної ділянок, підскроневої та крило-піднебінної ямок, крило-щелепного простору. Розтин та дренивання абсцесів і флегмон привушно-жувальної ділянки, приглоткового і заглоткового просторів, паратонзиллярного абсцесу.

Тема 8. Клінічна анатомія та оперативна хірургія рота. Топографія зубів. Язик. Дно порожнини рота. Клітковинні простори дна порожнини рота. Піднебіння. Зів. Шляхи поширення запальних процесів у ділянці дна порожнини рота. Видалення зубів: резекція верхівки кореня зуба, видалення коренів зубів. Реплантація зубів. Усунення слинного свища. Резекція альвеолярного відростка. Секвестректомія. Хірургічне лікування переломів щелеп. Вправлення вивиху нижньої щелепи. Остеотомія гілки нижньої щелепи. Утворення суглоба нижньої щелепи. Операції при подвоєній губі, мікростомі, природженому незрощенні верхньої губи і піднебіння (уранопластика), анкілозі скренево-нижньощелепного суглоба, раку нижньої губи та язика, вкороченій вуздечці язика, прогенії, відкритому прикусі. Резекція верхньої і нижньої щелепи. Поняття про хейлопластику: операції за Лімбергом та Євдокимовим.

Тема 9. Клінічна анатомія лицевого і трійчастого нервів та їх гілок. Локалізація ядер і топографія виходу трійчастого нерва з головного мозку. Вузол трійчастого нерва. Очний нерв: вихід з порожнини черепа, гілки, що відходять в очній ямці, місце виходу на лице, гілки, ділянки іннервації. Верхньощелепний нерв: вихід з порожнини черепа, гілки, що відходять у тілі верхньої щелепи та очній ямці, місце виходу на лице, гілки, ділянки іннервації. Нижньощелепний нерв, вихід з порожнини черепа, топографія та гілки, місце виходу в ділянці лицевого відділу голови, органи та ділянки іннервації. Ядра лицевого нерва. Вихід лицевого нерва з головного мозку та порожнини черепа. Топографія лицевого нерва в каналі скроневої кістки. Вузли. Чутливі гілки: великий кам'янистий та стремінцевий нерви, барабанна струна. Рухові гілки. Ділянки та органи іннервації. Топічні відмінності власне лицевого та проміжного нервів.

Тема 10. Місцеве знеболювання. Аплікаційна та інфільтраційна анестезії. Провідникова анестезія: туберальна, піднебінна, різцева, інфраорбітальна (позаротовий та внутрішньоротовий способи), верхньощелепна (центральна), мандибулярна та центральна мандибулярна, торусальна, ментальна. Анестезія за методом Берше-Дубова. Інтралігаментарна та інтрапульпарна анестезія.

Змістовий модуль 3.

Клінічна анатомія і оперативна хірургія шиї

Тема 11. Клінічна анатомія ділянок шиї. Оголення і перев'язування судин шиї. Надпід'язикова, підпід'язикова, грудинно-ключично-соскоподібна ділянки, драбинчасто-хребтовий трикутник. Піднижньощелепний, підборідний, лопатково-трахейний, лопатково-ключичний, лопатково-трапецієподібний та сонний трикутники. Трикутник Пирогова. Характеристика ран шиї. Припинення кровотечі із судин шиї. Оголення і перев'язування загальної та зовнішньої сонної, язикової, лицевої артерій, внутрішньої яремної вени. Надпід'язикова, підпід'язикова, грудинно-ключично-соскоподібна ділянки, драбинчасто-хребтовий трикутник. Піднижньощелепний, підборідний, лопатково-трахейний, лопатково-ключичний, лопатково-трапецієподібний та сонний трикутники. Трикутник Пирогова. Характеристика ран шиї. Припинення кровотечі із судин шиї. Оголення і перев'язування загальної та зовнішньої сонної, язикової, лицевої артерій, внутрішньої яремної вени.

Тема 12. Клінічна анатомія фасцій та клітковинних просторів шиї. Розрізи при флегмонах та абцесах шиї. Видалення лімфатичних вузлів шиї. Поверхнева фасція шиї, поверхнева пластинка власної фасції шиї, передтрахейна пластинка власної фасції шиї, внутрішньошийна та передхребтова фасції. Клітковинні простори шиї: футляр піднижньощелепної залози, футляр грудинно-ключично-соскоподібного м'яза, надгрудинний міжапоневротичний простір, футляр грудинно-ключично-соскоподібного м'яза, простори спереду та позаду внутрішніх органів, піхва судинно-нервового пучка шиї, клітковинний простір латерального трикутника, передхребтовий простір. Топографія лімфатичних вузлів шиї. Операції Ванаха і Крайля.

Тема 13. Клінічна анатомія та оперативна хірургія органів шиї. Гортань. Трахея. Трахеотомія. Трахеостомія: трахеостомічний набір, види, показання, техніка виконання, можливі ускладнення та помилки. Техніка інтубації трахеї. Стравохід. Щитоподібна та прищитоподібні залози. Струмектомія. Операції на стравоході. Вагосимпатична блокада. Операція при кривошиї.

Тема 14. Практичні навички і узагальнення матеріалу з модуля.

- техніка накладання хірургічного шва та зав'язування вузлів;
- вирішення ситуаційних та тестових задач;
- техніка виконання провідникової анестезії біля круглого отвору (підвилично-крилопіднебінний шлях);
- техніка виконання провідникової анестезії біля круглого отвору (туберальний шлях);
- техніка виконання провідникової анестезії біля круглого отвору (палатинальний шлях);
- техніка виконання провідникової анестезії біля круглого отвору (орбітальний шлях);
- техніка виконання провідникової анестезії біля овального отвору (підвиличний шлях);
- техніка виконання провідникової анестезії біля овального отвору (нижньощелепний шлях);
- техніка виконання периферійної провідникової анестезії верхньої щелепи. туберальна анестезія;
- техніка виконання периферійної провідникової анестезії верхньої щелепи. інфраорбітальна анестезія (позаротовий метод);

- техніка виконання периферійної провідникової анестезії верхньої щелепи. інфраорбітальна анестезія (внутрішньоротовий метод);
- техніка виконання піднебінної анестезії;
- техніка виконання торусальної анестезії;
- техніка виконання підборідної анестезії.

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Аудиторні		Самостійна робота студента	Індиві- дуальн а робота
		Лекції	Практичні заняття		
1	2	3	4	5	6
Модуль 1 «КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ТА ОПЕРАТИВНА ХІРУРГІЯ ГОЛОВИ ТА ШИЇ»					
<i>Змістовий модуль 1. Вступ у клінічну анатомію та оперативну хірургію</i>					
1. Предмет клінічної анатомії та оперативної хірургії. Хірургічний інструментарій.	6	2	2	2	
2. Первинна хірургічна техніка.	4		2	2	
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	10	2	4	4	
<i>Змістовий модуль 2. Клінічна анатомія і оперативна хірургія голови</i>					
3. Клінічна анатомія та оперативна хірургія мозкового відділу голови. Антротомія.	8	2	2	4	
4. Клінічна анатомія та оперативна хірургія порожнини черепа. Схема краніоцеребральної топографії. Трепанация черепа. Хірургічна обробка черепно-мозкових ран.	6		2	4	
5. Клінічна анатомія та оперативна хірургія передньої ділянки лица і приносних пазух.	8	2	2	4	
6. Основи пластичної хірургії. Оперативна хірургія передньої ділянки лица	6		2	4	
7. Клінічна анатомія та оперативна хірургія бокової (щічної, жувальної, глибокої) ділянки лица.	6		2	4	
8. Клінічна анатомія та оперативна хірургія рота.	6		2	4	
9. Клінічна анатомія лицевого і трійчастого нервів та їх гілок	8	2	2	4	
10. Місцеве знеболювання	6		2	4	
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	54	6	16	32	
<i>Змістовий модуль 3. Клінічна анатомія і оперативна хірургія шиї</i>					
11. Клінічна анатомія ділянок шиї. Оголення і перев'язування судин шиї	8	2	2	4	
12. Клінічна анатомія фасцій та клітковинних просторів шиї. Розрізи при флегмонах та абцесах шиї. Видалення лімфатичних вузлів шиї	6		2	4	
13. Клінічна анатомія та оперативна	6		2	4	

хірургія органів шиї					
14. Практичні навички і узагальнення матеріалу з модуля	4		2	2	
Разом за змістовим модулем 3	22	2	8	14	
Підсумковий модульний контроль	2		2		
УСЬОГО ГОДИН	90	10	30	50	

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
1	Вступ. Предмет і задачі клінічної анатомії та оперативної хірургії, його місце в медичній освіті. Історія розвитку. Хірургічний інструментарій, класифікація. Роз'єднання і з'єднання тканин.	2
2	Склепіння черепа поділ на ділянки. Оболонки головного мозку. Підоболонкові простори. Пазухи твердої мозкової оболонки. ПХО ран черепно-мозкової ділянки. Техніка трепанації черепа.	2
3	Лицевий відділ голови. Ділянки, зовнішні орієнтири, шари. Кровопостачання, особливості венозної системи лица, іннервації. Лімфовідтік. Топографічна анатомія бокової ділянки лица.	2
4	Клінічна анатомія трійчастого нерва. Місцеве знеболення. Порожнина носа. Клінічна анатомія ротової порожнини. Язик. Операції з приводу природжених незрощеннях верхньої губи і піднебіння.	2
5	Клінічна анатомія органів і ділянок шиї. Фасції, клітковинні простори, основний судинно-нервовий пучок шиї. Розрізи при флегмонах і абсцесах шиї та дна порожнини рота. Трахеотомія. Видалення лімфатичних вузлів шиї (операції Ванаса і Крайля). Вагосимпатична блокада за О.В. Вишневським.	2
	Разом	10

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
МОДУЛЬ 1 «КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ТА ОПЕРАТИВНА ХІРУРГІЯ ГОЛОВИ ТА ШИЇ»		
<i>Змістовий модуль 1. Вступ у клінічну анатомію та оперативну хірургію</i>		
1	Предмет клінічної анатомії та оперативної хірургії. Хірургічний інструментарій.	2
2	Первинна хірургічна техніка.	2
<i>Змістовий модуль 2. Клінічна анатомія і оперативна хірургія голови</i>		
3	Клінічна анатомія та оперативна хірургія мозкового відділу голови. Антротомія.	2
4	Клінічна анатомія та оперативна хірургія порожнини черепа. Схема краніоцеребральної топографії. Трепанація черепа. Хірургічна обробка черепно-мозкових ран.	2
5	Клінічна анатомія та оперативна хірургія передньої ділянки лица і приносних пазух.	2
6	Основи пластичної хірургії. Оперативна хірургія передньої ділянки лица	2
7	Клінічна анатомія та оперативна хірургія бокової (щічної, жувальної, глибокої) ділянки лица.	2
8	Клінічна анатомія та оперативна хірургія рота.	2
9	Клінічна анатомія лицевого і трійчастого нервів та їх гілок	2
10	Місцеве знеболювання	2
<i>Змістовий модуль 3. Клінічна анатомія і оперативна хірургія шиї</i>		
11	Клінічна анатомія ділянок шиї. Оголення і перев'язування судин шиї	2
12	Клінічна анатомія фасцій та клітковинних просторів шиї. Розрізи при флегмонах та абсцесах шиї. Видалення лімфатичних вузлів шиї	2
13	Клінічна анатомія та оперативна хірургія органів шиї	2

14	Практичні навички і узагальнення матеріалу з модуля	2
15	Підсумковий модульний контроль	2
	Разом	30

13. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
МОДУЛЬ 1 «КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ТА ОПЕРАТИВНА ХІРУРГІЯ ГОЛОВИ ТА ШИЇ»		
<i>Змістовий модуль 1. Вступ у клінічну анатомія та оперативну хірургію</i>		
1	Види зшивальної апаратури	2
2	Венесекція, венепункція, катетеризація вен	2
<i>Змістовий модуль 2. Клінічна анатомія і оперативна хірургія голови</i>		
3	Антротомія: показання, техніка виконання, можливі помилки	4
4	Сучасні методики трепанації черепа	4
5	Розкриття та дренивання абсцесів і флегмон ділянки очної ямки	4
6	Трансплантація органів і тканин	4
7	Операції при анкілозі скронево-нижньощелепного суглоба	4
8	Поняття про прикус	4
9	Клінічна анатомія черепно-мозкових нервів	4
10	Інтралігаментарна та інтрапульпарна анестезія	4
<i>Змістовий модуль 3. Клінічна анатомія і оперативна хірургія шиї</i>		
11	Оголення і перв'язування загальної та зовнішньої сонної, язикової, лицевої артерій, внутрішньої яремної вени	4
12	Флегмона фасціальної піхви судинно-нервового пучка шиї. Шляхи розповсюдження запальних процесів. Хірургічне лікування	4
13	Вроджені серединні і бокові кісти та свищі шиї (походження, принципи хірургічного лікування)	4
14	Вирішення ситуаційних та тестових задач	2
	Разом	50

14. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

- Виступи на науковому студентському гуртку.
- Науково-дослідна робота з оприлюдненням результатів дослідження, участь у наукових конференціях.
- Виготовлення наочності згідно навчальних програм (відеофільми, таблиці, муляжі, тренажери, наочні приладдя, мультимедійні презентації).
- Виготовлення анатомічних та музейних препаратів.
- Підготовка і захист рефератів.

15. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Історія клінічної анатомії і оперативної хірургії, зміст і задачі.
2. Визначення та етапи хірургічної операції. Класифікація хірургічних операцій.
3. Роз'єднання і з'єднання тканин.
4. Топографія лобово-тім'яно-потиличної ділянки.
5. Топографія скроневої ділянки.
6. Топографія соскоподібної ділянки. Трепанаційний трикутник (Шипо).
7. Оболонки головного мозку. Підоболонкові простори.
8. Схема краніоцеребральної топографії.
9. Топографія щічної ділянки.
10. Топографія привушно-жувальної ділянки. Топографія привушної залози.
11. Артеріальне кровопостачання лица.

12. Венозна система мозкового та лицевого відділів голови.
13. Топографія верхньощелепного нерва.
14. Топографія нижньощелепного нерва.
15. Топографія лицевого нерва.
16. Топографія глибокої ділянки лица.
17. Топографія переднього і заднього відділів приглоткового простору. Заглотковий простір.
18. Топографія порожнини рота. Тверде та м'яке піднебіння.
19. Топографія язика.
20. Будова, іннервація, кровопостачання зубів. Анатомічна, клінічна і міжнародна формули молочних та постійних зубів. Поняття про прикус.
21. Топографія порожнини носа та приносних пазух.
22. Особливості первинної хірургічної обробки черепно-мозкових ран.
23. Особливості первинної хірургічної обробки щелепно-лицевих ран.
24. Декомпресійна трепанація черепа.
25. Кістковопластична трепанація черепа.
26. Антротомія.
27. Резекція верхньої щелепи.
28. Резекція нижньої щелепи.
29. Операції при анкілозі скронево-нижньощелепного суглоба.
30. Операції на язиці: шов язика, резекція та видалення язика.
31. Хірургічне лікування природжених вад піднебіння.
32. Приглоткові і заглоткові флегмони (внутрішньоротові і позаротові розтини).
33. Флегмони очної, щічної і виличної ділянок (внутрішньоротові і позаротові розтини).
34. Флегмони привушно-жувальної ділянки (внутрішньоротові і позаротові розтини).
35. Флегмони глибокої ділянки лица – підскроневої і крило-піднебінної ямок, крило-нижньощелепного простору (внутрішньоротові і позаротові розтини).
36. Позаротовий спосіб туберальної анестезії (показання, техніка).
37. Внутрішньоротовий спосіб туберальної анестезії (показання, техніка).
38. Позаротовий спосіб інфраорбітальної анестезії (показання, техніка).
39. Внутрішньоротовий спосіб інфраорбітальної анестезії (показання, техніка).
40. Палатинальна анестезія (показання, техніка).
41. Різдева анестезія (показання, техніка).
42. Центральна анестезія верхньощелепного нерва.
43. Внутрішньоротовий спосіб мандибулярної анестезії.
44. Позаротовий спосіб мандибулярної анестезії.
45. Аподактильний спосіб анестезії зубів нижньої щелепи.
46. Центральна анестезія зубів нижньої щелепи.
47. Топографія фасцій шиї.
48. Топографія клітковинних просторів шиї, їх сполучення з клітковинними просторами інших ділянок.
49. Топографія піднижньощелепного трикутника.
50. Топографія сонного трикутника.
51. Топографія лопатково-трахеального трикутника шиї.
52. Топографія щитоподібної та прищитоподібних залоз.
53. Топографія гортані і трахеї.
54. Топографія глотки і стравоходу.
55. Топографія лопатково-ключичного та лопатково-трапецеподібного трикутників.
56. Вагосимпатична блокада за О.В.Вишневським і М.Н.Бурденко.
57. Оголення зовнішньої сонної артерії в сонному трикутнику.
58. Верхня трахеотомія (помилки та ускладнення). Конікотомія.
59. Нижня трахеотомія (помилки та ускладнення).
60. Принципи субтотальної субкапсулярної струмектомії за О.В.Ніколаєвим.
61. Особливості хірургічної обробки ран шиї.
62. Резекція привушної залози.

63. Флегмона піднижньощелепного трикутника. Шляхи розповсюдження запальних процесів. Хірургічне лікування.
64. Флегмона фасціальної піхви судинно-нервового пучка шиї. Шляхи розповсюдження запальних процесів. Хірургічне лікування.
65. Флегмона переднютрощевого простору шиї. Шляхи розповсюдження запальних процесів.
66. Флегмона бічного трикутника шиї. Шляхи розповсюдження запальних процесів. Хірургічне лікування.
67. Вроджені серединні і бокові кісти та свищі шиї (походження, принципи хірургічного лікування).

16. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ТА РОБІТ ДО ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

- техніка накладання хірургічного шва та зав'язування вузлів;
- вирішення ситуаційних задач;
- техніка виконання провідникової анестезії біля круглого отвору (підвилично-крилопіднебінний шлях);
- техніка виконання провідникової анестезії біля круглого отвору (туберальний шлях);
- техніка виконання провідникової анестезії біля круглого отвору (палатинальний шлях);
- техніка виконання провідникової анестезії біля круглого отвору (орбітальний шлях);
- техніка виконання провідникової анестезії біля овального отвору (підвиличний шлях);
- техніка виконання провідникової анестезії біля овального отвору (нижньощелепний шлях);
- техніка виконання периферичної провідникової анестезії верхньої щелепи, туберальна анестезія;
- техніка виконання периферичної провідникової анестезії верхньої щелепи, інфраорбітальна анестезія (позаротовий метод);
- техніка виконання периферичної провідникової анестезії верхньої щелепи, інфраорбітальна анестезія (внутрішньоротовий метод);
- техніка виконання піднебінної анестезії;
- техніка виконання торусальної анестезії;
- техніка виконання перев'язки язикової артерії;
- техніка виконання перев'язки лицевої артерії;
- техніка виконання розтину верхнещелепної пазухи;
- техніка виконання розтину лобної пазухи;
- розрізи при флегмонах лица;
- розрізи при флегмонах шиї;
- доступи та оголення стравоходу;
- техніка виконання первинної хірургічної обробки ран лица;
- техніка виконання первинної хірургічної обробки ран шиї;
- техніка виконання венепункції.

17. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

Протягом вивчення дисципліни всі види діяльності студента підлягають контролю, як поточному (на кожному занятті), так і підсумковому (під час контрольних заходів).

Модульний контроль – це діагностика засвоєння студентом матеріалу модулю (залікового кредиту). Семестр закінчується підсумковим модульним контролем.

Початковий контроль знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і включає в себе перевірку знань теоретичного та практичного матеріалу, який вивчався на попередніх курсах, що проводиться методом фронтального усного опитування, написання контрольних робіт, вирішення ситуаційних завдань.

Поточний контроль знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і включає перевірку знань теоретичного матеріалу та контроль оволодіння

практичними навичками, які передбачені методичними розробками занять з відповідних тем. Перевірка знань студентів здійснюється за допомогою усного фронтального опитування, вирішування тестових завдань різного ступеня важкості, розв'язування типових та нетипових ситуаційних задач, а також під час перевірки правильності виконання практичних навичок.

Проміжний контроль знань студентів проводиться під час проведення підсумкових контрольних робіт під час останнього заняття змістовного модуля.

Підсумковий контроль знань студентів здійснюється на останньому практичному занятті після завершення модуля у формі підсумкового модульного контролю. У студентів з'ясовують знання теоретичного матеріалу (згідно переліку питань). Поряд з цим студенти розв'язують ситуаційні завдання, що також враховується при оцінюванні їх знань.

Підсумковий модульний контроль (ПМК) здійснюється після завершення вивчення усіх тем модуля на останньому контрольному занятті з модуля.

До підсумкового модульного контролю допускаються студенти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття та одержали на них позитивні оцінки («5», «4», «3»), а також при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Студенту, який з поважних чи без поважних причин мав пропуски навчальних занять, дозволяється відпрацювати академічну заборгованість до певного визначеного терміну.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент під час складання підсумкового модульного контролю, становить 80.

Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав **не менше 50 балів**.

Таким чином, частки результатів оцінювання поточної навчальної діяльності і підсумкового модульного контролю становлять відповідно 60% та 40%.

Підсумковий модульний контроль з клінічної анатомії та оперативної хірургії проводиться в усній формі шляхом опитування, яке включає 3 теоретичні питання, демонстрації практичних навичок і вирішення тестових завдань. Оцінювання відповіді студента проводиться у відповідності до розроблених та затверджених критеріїв оцінок з клінічної анатомії та оперативної хірургії.

Максимальна кількість балів модульного підсумкового контролю дорівнює 80.

Модуль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 50 балів.

18. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Під час оцінювання засвоєння кожної теми студенту виставляються оцінки за 4 - бальною (традиційною) шкалою та за 200-бальною шкалою з використанням прийнятих та затверджених критеріїв оцінювання для відповідної навчальної дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми.

Студент повинен отримати оцінку з кожної теми. Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали залежно від кількості тем.

Вага кожної теми у межах одного модуля в балах має бути однаковою. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки. Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як арифметична сума балів за кожне заняття. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач за поточну діяльність під час вивченні навчальної дисципліни, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем з додаванням балів за індивідуальне завдання здобувача, але не більше 200 балів.

Розподіл балів за поточну діяльність

Номер модуля кількість навчальних годин/кількість кредитів ECTS	Кількість змістових модулів, їх номери	Кількість практичних занять	Конвертація у бали традиційних оцінок				Мінімальна кількість балів*	
			Традиційні оцінки					Бали за виконання індивідуального завдання
			5	4	3	2		
Модуль 1 90/3,0	2 (№1-3)	14	8	7	5	0	8	70

Мінімальна кількість балів для студентів денної форми навчання, яку може набрати студент при вивченні модуля, вираховується шляхом укладання кількості балів, що відповідають оцінці «задовільно» на кожному занятті: **70=14 x 5**.

19. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

19.1. Базова

1. Хірургічна анатомія голови та шиї / [Слободян О.М., Проняєв Д.В., Товкач Ю.В., Кашперук-Карпюк І.С., Назимок Є.В., Лаврів Л.П., Вацик М.М.]; за ред. проф. О.М.Слободяна. – Чернівці, 2015. – 180 с.

2. Оперативна хірургія та топографічна анатомія: підручник / Ю.Т. Ахтемійчук, Ю.М. Вовк, С.В. Дорошенко; за ред. проф. Ковальського М.П. – К.: ВСВ «Медицина», 2010. – 504 с. + кольор. вкл. 40 с.

3. Оперативна хірургія і топографічна анатомія голови та шиї; за ред. В.І.Півторака, О.М.Проніної. – Вінниця, 2016. – 312 с.

4. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / За ред. проф. Ю. Б. Чайковського / Наук. пер. з англ. к.м.н.Цегельського А.А. – Львів: Наутілус, 2004. – 592 с.

19.2. Допоміжна

1. Головацький А.С., Черкасов В.Г., Сапін М.Р., Парахін А.І. Анатомія людини. У трьох томах. – Том третій. – Вінниця: Нова Книга, 2009. – 376 с.

2. Головацький А.С., Черкасов В.Г., Сапін М.Р., Парахін А.І. Анатомія людини. У трьох томах. – Том другий. – Вінниця: Нова Книга, 2009. – 456 с.

3. Головацький А.С., Черкасов В.Г., Сапін М.Р., Парахін А.І. Анатомія людини. У трьох томах. – Том перший. – Вінниця: Нова Книга, 2009. – 368 с.

4. Zollinger R. M. Zollinger's atlas of surgical operations / Robert M. Zollinger, Robert Zollinger Jr., E. Christopher Ellison. – N.-Y.: McGraw-Hill Prof Med/Tech, 2010. – 532 p.

5. Gray. H. F.R.S. Gray's anatomy / Henry F.R.S. Gray, R. A. Bolam. – London, 1994. – 1290 p.

19.3. Інформаційні ресурси

1. <http://moodle.bsmu.edu.ua>

2. <http://www.booksmed.com/hirurgiya/>

3. <http://books.google.com.ua/books/>

4. Kenhub [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kenhub.com>

5. <http://meduniver.com/Medical/Book/4.html>

20. УКЛАДАЧІ ДОВІДНИКА ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУСУ)

1. Слободян Олександр Миколайович – завідувач кафедри, доктор медичних наук, професор.

2. Лаврів Леся Петрівна – старший викладач, кандидат медичних наук.